Stockholms stads förskoleplan - en förskola i världsklass

1 Inledning

Förskolan ska lägga grunden till ett livslångt lärande och vara rolig, stimulerande, trygg och utmanande, full av möjligheter. Tiden i förskolan ska vara en tid av lustfyllt lärande och utgångspunkten ska vara varje barns förmågor, lust och vilja att lära. Verksamheten ska ge goda förutsättningar för lärande, tron på den egna förmågan och bejaka barnen som individer.

Lugn och trygghet är en viktig förutsättning för barns utveckling och lärande. Förskolan ska erbjuda miljöer som ger barn tid för och möjlighet till koncentration och eftertanke. Förskolans inomhus- och utomhusmiljöer måste uppfylla gällande krav på barnsäkerhet för att garantera personal och barn en god arbetsmiljö.

Förskolan ska aktivt bidra till jämställdhet och ta tillvara mångfaldens möjligheter. Den ska vidare stärka barnets identitet och självkänsla.

Förskolor ska samarbeta med föräldrarna och vara ett stöd för familjerna i deras ansvar att ge varje barn möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Förskolan ska ge alla barn och föräldrar möjligheten att vara delaktiga, påverka och ta ansvar. Förskolan ska medverka i barns fostran, men inte överta föräldrars ansvar.

Förskoleplanen är tillsammans med skolplanen en helhet för utbildningssystemet i Stockholms stad. Tillsammans med de nationella styrdokumenten är den styrande för stadens nämnder och förskolor i arbetet med att utveckla verksamheten. Planen omfattar såväl kommunal som enskilt driven förskola och ska så långt möjligt vägleda även familjedaghem och öppen förskola.

Förskoleplanen ingår som en del i bedömningen av kvalitetskravet vid tillståndsprövning och vid tillsyn – inspektion av enskilt drivna förskolor och så långt möjligt familjedaghem.

Den politiska uppgiften är att sätta upp mål för verksamheten och utvärdera att de nås. Utifrån läroplanen och förskoleplanen är uppdraget för varje förskola att forma en verksamhet som möter barns talanger, förmågor och intressen.

Personalens engagemang, ledarskap och utbildning är förutsättningar för en förskola i världsklass.

2 Lärande och utveckling i fokus

En förskola i världsklass kräver fokus på hur barn lär och på att skapa tillit hos barn för den egna förmågan att lära. De erfarenheter barn får i förskolan påverkar deras föreställningar om sig själva som individer och inställningen till lärande och till omvärlden.

Medarbetarnas förhållnings- och arbetssätt ska skapa förutsättningar för en positiv självbild hos barnet som en tänkande, lärande och skapande människa.

Utveckling och lärande

Lek, lärande, kreativitet och omsorg är en helhet. Utmärkande för förskolan är leken och de nära relationerna mellan barn och mellan barn och vuxna. I leken utvecklar barn kommunikativ- och social kompetens och empatisk förmåga. När barn leker prövar de sina tankar och hypoteser, tolkar sina upplevelser och ger dem innehåll. Leken ger kunskap och erfarenheter, skapar mening och sammanhang.

Barn kommer till förskolan med erfarenheter och kunskaper, som förskolan ska stödja och utmana barnet att utveckla. Varje barns självtillit, nyfikenhet och lust är drivkraften för lärandet. Barn lär genom att utforska sin omvärld, bli utmanade i sina tankar och i mötet med andra. Samspelet i barngruppen skapar förutsättningar för barn att känna sin unika roll, talang och förmåga i samverkan med andra.

Förskolan ska se möjligheterna hos varje barn och utgå från att varje barn är kompetent, nyfiket, kreativt med lust att lära. Den ska även betona vikten av att lära i samspel med andra barn och vuxna. Arbetssätt ska medvetet och aktivt utmana barnens lärande och stimulera barnen i att utveckla förmågor för fortsatt lärande.

Ett språkutvecklande arbetssätt

Ett föränderligt samhälle ställer höga krav på kommunikativ förmåga och förmåga att behärska det svenska språket. Arbetet med barns språkutveckling ska utgå från barnets individuelle förutsättningar och behov.

Barn lär sig språk och utvecklar begrepp genom samspel med andra, genom att sätta ord på egna upplevelser och genom att använda språket som redskap för tänkande, för kommunikation och kunskapsutveckling. Språket skapar gemensamma referensramar.

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla sin språkliga medvetenhet, ett rikt och nyanserat talspråk- intresse för skriftspråk och förståelse av symboler. Litteraturen ska ha en given plats i förskolan som källa till språkstimulans, samtal och reflektion.

Flerspråkiga barn i förskolan

Förskolan ska tillsammans med föräldrarna lägga grunden till flerspråkighet hos barn med andra modersmål än svenska.

Det innebär att aktivt stödja modersmålet och att utveckla svenska språket inom ramen för förskolans ordinarie verksamhet. Utgångspunkten är en kartläggning, analys av barnets språksituation som grund för den pedagogiska verksamheten.

Dialogen med föräldrarna är av stor vikt och utgår ifrån modersmålets centrala roll för barnets hela språkutveckling.

Kultur, kreativitet och skapande

Kultur i förskolan omfattar kultur för, med och av barn. Genom en strukturerad samverkan mellan förskolan och kulturlivet finns en unik möjlighet att säkra barns rätt till kulturell delaktighet och eget skapande. Förskolan ska ge barn tillgång till kulturella upplevelser och uppmuntra och utveckla barns förmåga att skapa och uttrycka sig i olika former.

Litteratur, bild, sång, musik, dans, drama, rytmik, rörelse är några viktiga uttrycksformer för att utveckla barnets förmåga till kommunikation. Förskolan ska medverka till att barn blir delaktiga i kulturarvet. Kultur och estetik ska vara en integrerad del av lärandet och förskolans verksamhet. Personalen ska ha god kulturkompetens och möjlighet till kompetensutveckling inom detta område.

Matematik, natur

Förskolan ska erbjuda en verksamhet där barns tankar, teorier och erfarenheter tas tillvara. Deras nyfikenhet och lust att utforska matematik och naturvetenskap ska utmanas.

Varje barn ska få utveckla sin förståelse för matematik och grundläggande logiska begrepp. Utifrån naturvetenskap ska barnen få möjlighet att utveckla förståelse för sin egen delaktighet i naturens kretslopp och för enkla naturvetenskapliga fenomen.

Rum för möten, lek och lärande

Rummets utformning både inom- och utomhus har stor betydelse för möjligheten till möten mellan barn och vuxna och för kvaliteten i den pedagogiska

verksamheten. Den fysiska miljön ska väcka nyfikenhet, inspirera och utmana barn till utforskande och upptäckande. Den ska ge barn möjlighet att utveckla sitt skapande och alla sina uttryckssätt. Miljön ska inbjuda till och synliggöra barns aktiva lärande. Miljön både i förskolan och i dess närområde ska ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk rörelse. Gården ska betraktas som ett av förskolans pedagogiska rum.

Förskolan i samverkan med grundskolan

Förskolan och grundskolan (inklusive förskoleklassen) har ett gemensamt ansvar för det livslånga lärandet, för barns fostran, utveckling och lärande. Detta är en förutsättning för att en helhetssyn och gemensam barn- och kunskapssyn utvecklas. Överlämnandeprocessen är en gemensam angelägenhet för förskolan och grundskolan för att kunna uppnå pedagogisk kontinuitet.

Vid övergången från förskola till skola ska barnet stå i centrum. Överlämnandesamtalet mellan förskola och skola ska innefatta en dokumentation av förskolans pedagogiska arbete under barnets förskoletid. Alla barn och föräldrar har rätt till en väl organiserad övergång mellan förskolan och grundskolan. För barn i behov av särskilt stöd är det särskilt angeläget att detta organiseras väl. Alla föräldrar har rätt att delta vid överlämnandesamtal mellan förskola och skola. Föräldrar har ansvaret för att informera skolan om det egna barnet vid övergången.

Kost, rörelse och hälsa

Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern. Alla barn har rätt till god, varierad och näringsriktig mat i förskolan. Måltiderna fyller också en viktig pedagogisk funktion.

Uteverksamhet i förskolan är av stor vikt för att stärka barns fysiska utveckling och hälsa. Genom lek och rörelse läggs en god grund för fortsatta motionsvanor hos barnen.

3 Värderingar och trygghet

Förskolan ska genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt, såväl i arbetsformer, som i omsorg, fostran och lärande. Barn ska mötas med respekt och därmed få den tillit som krävs för att utveckla demokratiska värden. Öppenhet, respekt och omsorg om det enskilda barnet ska prägla förskolan. Flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla sina förmågor och intressen. Förskolans miljö ska vara inbjudande och locka till lek. Miljöns utformning kräver planering och eftertanke för att undvika ett begränsande könsrollstänkande.

Förskolans miljö ska vara sådan att ett klimat av trygghet och tillit mellan personal och barn och mellan barnen skapas. För att alla barn ska våga utforska och erövra

ny kunskap är det viktigt med en lugn och trygg miljö. Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering eller för kränkande behandling. Alla förskolor ska aktivt arbeta utifrån en plan om likabehandling. Förskolan ska i dialog med föräldrarna förmedla sin värdegrund.

Olikhet som tillgång

Barn i förskolan har olika bakgrund, tankar, förutsättningar och erfarenheter. Förskolans uppgift är att ge möjlighet till stimulerande möten. Nyfikenheten och lusten i mötet utvecklar barns empati. Olikheterna är en tillgång i det pedagogiska arbetet. Medarbetarnas förhållningssätt och kunskap om ett interkulturellt arbetssätt är viktig för att förskolan ska kunna bidra till att barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

Barn som behöver mer hjälp och stöd i sin utveckling än andra ska garanteras det och insatserna ska sättas in så tidigt som möjligt. Detta ska ske i dialog med föräldrarna och utformas så att det på bästa sätt stärker barnet och främjar inkludering i gruppen.

Barns inflytande

Barn ska utifrån sin förmåga ha inflytande över och vara delaktiga i utformningen av förskolans miljö och verksamhet. Förskolans arbetsformer och förhållningssätt ska medverka till att varje barn i förskolan utvecklar demokratisk kompetens.

Förskolan och hemmet

Förskolan ska präglas av ömsesidighet i ansvaret mellan föräldrar och förskola och respekt för föräldrars erfarenheter. Föräldrar ska få en helhetsuppfattning om barnets förskoletid och ges möjlighet till olika former av inflytande. Alla föräldrar ska få vetskap om mål och åtagande för verksamheten och hur det egna barnet utvecklas samt om åtaganden nås. Varje förälder ska under hela förskoletiden aktivt kunna samverka om sitt barns allsidiga utveckling. Utvecklingssamtal ska genomföras regelbundet och baseras på den dokumentation och utvärdering av verksamheten som förskolan gör. Samtalet ska beskriva på vilket sätt förskolans arbete bidrar till barnets utveckling och trivsel och lärande.

4 Styrning och ledning

Ansvar för verksamheten

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har det övergripande ansvaret för stadens förskolor och fastställer i budgeten förutsättningarna genom mål för verksamheten och resurstilldelning. Stadsdelsnämnderna fastställer de lokala förutsättningarna för de kommunala förskolorna. För enskilt drivna förskolor ansvarar varje huvudman för verksamheten utifrån gällande lagar samt statliga och kommunala styrdokument.

Pedagogiskt ledarskap

I en målstyrd verksamhet är det förskolechefer som tillsammans med förskollärare och barnskötare ska avgöra hur målen ska nås. En kvalitativ utveckling av förskolan kräver ett pedagogiskt ledarskap, som skapar förutsättningar för den pedagogiska verksamheten att arbeta mot uppställda mål och skapa förutsättningar för ett systematiskt kvalitetsarbete. Pedagogiskt ledarskap avser både förskolechefer och förskollärare.

Varje huvudman har det yttersta ansvaret för kvaliteten i verksamheten. Förskolechefen har ett stort ansvar att leda, organisera, utveckla och utvärdera förskolans verksamhet. Särskilda satsningar ska göras för att stärka förskolecheferna i deras arbete.

Förskollärarna medverkar till att initiera, leda och stödja det pedagogiska utvecklingsarbetet i förskolan. Det pedagogiska arbetet i verksamheten utifrån målen i förskolans läroplan och förskoleplan samt uppföljning och utveckling ska organiseras så att det leds av förskollärare. Särskilda satsningar ska genomföras av staden för att öka andelen förskollärare och stärka yrkets attraktivitet.

Personalen är barnens viktigaste resurs

En förutsättning för en förskola av god kvalitet är medarbetare med hög kompetens, där fortbildning och kompetensutveckling är en del i ett pedagogiskt utvecklingsarbete. Alla medarbetare ska kontinuerligt ges möjlighet till dialog och reflektion om sitt arbete och resultaten av arbetet i relation till uppställda mål och åtaganden. Det är den enskilde huvudmannen som ansvarar för hur kompetensutveckling ska utformas.

För att möjliggöra gemensam planering och uppföljning har förskolan möjlighet att stänga tidigare en dag per månad (från cirka kl 16) samt helt stänga förskolan två dagar per termin. Detta under förutsättning att föräldrarna informeras i god tid samt att barnen erbjuds omsorg i annan verksamhet för de barn vars föräldrar inte på egen hand kan ordna detta.

Barngruppen

Barngruppens storlek och sammansättning är ett pedagogiskt redskap och kan variera under dagen. I vissa aktiviteter är gruppen stor i andra består den av bara några få barn. Åldersmässigt och organisatoriskt finns i förskolan en rad olika gruppsammansättningar. Barngruppens sammansättning ska anpassas utifrån barnens, gruppens och verksamhetens förutsättningar.

Uppföljning och utvärdering

Kvalitetsarbete i förskolan ska kännetecknas av systematik, där arbetet tar sin utgångspunkt i en beskrivning av nuläge, mål för verksamheten, uppföljning och utvärdering, analys och bedömning av resultat, utvecklingsåtgärder och nya mål. Uppföljning ska ske av de nationella målen och, för de kommunala verksamheterna, av kommunfullmäktiges mål.

För den kommunala förskolan sker detta enligt stadens integrerade ledningssystem (ILS) i samband med stadens budgetuppföljning, verksamhetsberättelse och i verksamheternas kvalitetsredovisningar. Verksamheten ska planeras, dokumenteras, utvärderas, utvecklas och analyseras i förhållande till sina mål och åtaganden.

För enskilt driven verksamhet gäller de nationella målen samt de prioriteringar som ges i stadens förskoleplan. Därutöver beslutar den enskilda huvudmannen kring egna mål för verksamheten samt system för uppföljning.

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är ett redskap för att kontinuerligt följa upp och utveckla verksamheten. Genom pedagogisk dokumentation synliggörs arbetet och lärandet i förskolan. Den ger barn, personal och föräldrar underlag för att reflektera över lärandet och utvecklingen. Den kan även bli ett stöd i självvärdering och vara en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Föräldrarna får genom dokumentationen ett redskap för att kunna följa lärprocesser hos sina barn.

Informations- och kommunikationsteknik

Informationstekniken skapar förutsättningar för lärande och kommunikation. Informations- och kommunikationsteknik (IKT) är en viktig drivkraft i förändring och utveckling av framtidens förskola och skapar även stora möjligheter till ökad kommunikation mellan pedagoger och föräldrar samt mellan olika förskolor. Ett välutvecklat IKT-stöd har en given plats i förskolan.

Valfrihet och mångfald

Ett varierat utbud av förskolor, både kommunala och enskilt drivna, ger föräldrar möjligheter till ett aktivt val. En mångfald av verksamhet innebär en utmaning för förskolorna att ständigt utvecklas. Lika villkor ska råda för både kommunalt och enskilt driven verksamhet. Föräldrars val och önskemål ska styra inriktningen och utbudet av förskolor.

Kvalitetssystem i Stockholms stad

Kommunfullmäktige fastställer budgeten för staden. Budgeten är överordnad och styrande för stadens alla verksamheter. Övriga styrdokument, som förskoleplanen, har att förhålla sig till detta. I budgeten fastställs indikatorer som mäter

måluppfyllelsen och aktiviteter som ska bidra till att kommunfullmäktiges mål uppfylls.

I kvalitetssystemet för de pedagogiska verksamheterna ingår kvalitetsredovisning, inspektion, brukarundersökningar och verksamheternas självvärdering.

I förskolans årliga kvalitetsredovisning redovisas resultat, resultatanalys, slutsatser och utvecklingsområden. Stadsdelsnämnderna sammanställer redovisningen med förslag till utvecklingsområden för förskolan. Utbildningsnämnden upprättar stadens kvalitetsredovisning för alla skolformer på uppdrag av kommunfullmäktige.

Stadens skolinspektion har i uppdrag är att bedöma förskoleverksamhetens måluppfyllelse utifrån kommunala och nationella styrdokument.

Forskning och utveckling

För att öka kunskapsbasen och utveckla den pedagogiska verksamheten utgör forskning en viktig del. Det gäller både hur förskolan i sitt utvecklingsarbete kan ta tillvara forskningsbaserade kunskaper och hur förskolan kan identifiera angelägna forskningsområden utifrån förskollärarryrkets behov. Staden ska verka för ökade möjligheter för fler förskollärare att delta i forskning, forska utifrån sin praktik och stärka sin forskningskompetens.